

PROFESÖR DR. OSMAN OKYAR
VE
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT BÖLÜMÜ

Doç. Dr. İbrahim Tanyeri (*)

1917 yılında İstanbul'da doğan Prof. Dr. Osman Okyar, Cumhuriyetin ilk başkanlarından Ali Fethi Okyar'ın oğludur. 1936 yılında Galatasaray Lisesinden mezun olan Prof. Dr. Okyar İktisat eğitimi için İngiltere'ye gitmiş ve Cambridge Üniversitesinden 1940 yılında "First Class Honours" ile iktisat dalında "B.A." derecesi almıştır. 1941-43 yıllarında bir süre Dışişleri Bakanlığında çalışan Prof. Dr. Okyar 1943-46 yılları arasında askerlik görevini yerine getirmiştir.

1946 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine asistan olarak giren Prof. Dr. Okyar 1947 yılında Prof. Neumark'ın yönetiminde hazırladığı "Neo - klasik Teoriden Keynes Teorisine" isimli doktora tezi ile iktisat doktoru derecesini almıştır. 1952 yılında "Milli Gelir" isimli tezi ile doçent olan Okyar, 1957 yılına kadar İktisat Fakültesinde çalışmıştır. Bu arada 1951-55 yılları arasında Devlet İstatistik Enstitüsü, Milli Gelir Grubu üyesi olarak ve 1953-55 yılları arasında Sınai Kalkınma Bankasında iktisat danışmanı olarak görev yapmıştır.

1957-58 yılları arasında Beyrut Amerikan Üniversitesi İktisadi Araştırma Enstitüsünde misafir öğretim üyesi olarak çalışan Okyar, 1958-61 yıllarında CHP araştırma bürosu başkanlığını yürütmüştür. 1961-64 yıllarında Devlet Planlama Teşkilatı İktisat danışmanı, 1961-65 yıllarında Merkez Bankası yönetim kurulu üyesi olan Okyar, 1961-62 yıllarında Orta Doğu Teknik Üniversitesi İktisat Bölümünde öğretim üyeliği ve 1962-65 yılları arasında Türkiye Odalar Birliği danışmanlığı görevlerinde bulunmuştur.

1964 yılında profesör olan Okyar 1964-67 yılları arasında Erzurum Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü görevini yürütmüştür. 1967 yılı başında Hacettepe Üniversitesinde göreve başlayan Prof. Dr. Osman Okyar'ın Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi ile İktisat Bölümünün kurulmasındaki hizmetleri çok büyük olmuştur. Prof. Dr. Osman Okyar 1968 yılında kurulan Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesinin kurucu dekanı olmuş ve görevini 1971 yılına kadar başarı ile sürdürmüştür.

1968 yılında Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi içinde kurulan İktisat Bölümünün gelişip güçlenmesinde Prof. Dr. Okyar'ın katkıları çok büyük olmuştur. Prof. Dr. Okyar kurucusu olduğu iktisat bölümünün 1968-78 ile 1979-82 yılları arasında ondört yıla yakın bir süre başkanlığını yapmıştır. Bu arada 1972 yılında Columbia Üniversitesi Orta

(*) *Hacettepe Üniversitesi, İktisat Bölümü öğretim üyesi.*

Doğu Enstitüsünde misafir profesör olarak çalışmıştır. Prof. Dr. Okyar 1980–81 yılları arasında Türkiye Kuzey Atlantik Derneği yönetim kurulu üyeliği, 1979–81 yılları arasında İktisadi Kalkınma Vakfı yönetim kurulu üyeliği ve 1982–84 yılları arasında Ereğli Demir Çelik Fabrikası yönetim kurulu üyeliği yapmıştır.

Ocak 1985'te emekliye ayrılan Profesör Dr. Osman Okyar, 1985'ten bu yana Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümünde "sözleşmeli öğretim üyesi" olarak görev yapmaya devam etmektedir.

Prof. Dr. Osman Okyar'la ilgili bu biyografik bilgileri verdikten sonra Prof. Okyar'ın İktisat Bölümünün kurulmasındaki katkısını ve İktisat Bölümünün gelişimini de özetlemekte fayda vardır.

Profesör Okyar 1967 yılı başında Hacettepe'ye profesör olarak atandığından itibaren İktisat Bölümünü kurmak için gerekli çalışmalara başlamıştır. 1967 yılı ortasında bölüme iki iktisat asistanı (Taner Berksoy ve İbrahim Tanyeri) alınmış ve bölümün kurulması için çalışmalar hızlandırılmıştır. Fransa'da doktora çalışmasını bitiren genç bir arkadaşımız (Dr. Erdiç Tokgöz) 1968 yılı başında öğretim görevlisi olarak bölüme katılmıştır. 1968 yılı içinde kurulan İktisat Bölümüne yıl sonunda doktoralı bir öğretim görevlisi (Dr. Mehmet Sümer) ile bir asistan (Halime Oygur) daha katılmıştır. Böylece ilk kurucu kadrosu oluşan İktisat Bölümü 1969–70 ders yılında öğretime başlamıştır.

1969 yılı içinde bölüme yeni bir asistan daha alınmıştır. İki 1970 yılı içinde biri 1972 yılı içinde göreve başlayan üç doktoralı öğretim görevlisi ile bölümün kadrosu biraz daha güçlenmiştir. Öğretim görevlisi olarak bölümde görev yapan arkadaşlarımızdan biri 1973 yılında diğeri 1974 yılında doçent olmuşlardır. Bu arada 1974 yılı içinde doktora derecesine sahip beş genç arkadaş daha bölüme öğretim görevlisi olarak katılmışlardır. Bölümde asistan olarak göreve başlayan üç arkadaş 1975 ve 1976 yılı içinde doktora derecelerini almışlardır. Bu arada üç öğretim görevlisi arkadaşımız İktisat Bölümünden ayrılmışlardır.

1976–77 ders yılına girerken İktisat Bölümünün öğretim kadrosu bir profesör iki doçent ve dokuz doktoralı öğretim görevlisi olmak üzere oniki kişiye, öğrenci sayısı ise ikiyüzelli kişi civarına yükselmiştir.

1982 yılı Temmuz ayında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi kurulmuş ve İktisat Bölümü yeni kurulan bu Fakültenin bir bölümü olmuştur. İktisat Bölümünün 1985–86 ders yılı başında biri sözleşmeli olmak üzere iki profesör, oniki doçent, bir yardımcı doçent ve altı araştırma görevlisi olarak öğretim elemanı sayısı yirmibire, öğrenci sayısı ise yediyüz civarına çıkmıştır.

Hacettepe Üniversitesi İktisat Bölümü lisans eğitimi yanında 1973–74 ders yılından beri yüksek lisans ve 1976–77 ders yılından beri doktora eğitimini sürdürmektedir.

PROF. DR. OSMAN OKYAR'IN YAYINLARI

KİTAPLAR

- 1- Milli Gelir Doçentlik tezi, mimeo İstanbul, 1952.
- 2- Neo-klasik Teoriden Keynes Teorisine. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi yayını. İstanbul 1954.
- 3- İktisadi Tahlil. K. Boulding'in, Economic Analysis. kitabının çevirisi. İ.Ü. İktisat Fakültesi yayını İstanbul, 1957,
- 4- Public International Development Financing in Turkey. C. İren'le birlikte. Columbia University New York 1962 mimeo.

EDİTÖRLÜĞÜNÜ YAPTIĞI KİTAPLAR

- 1- Türkiye İktisat Tarihi Semineri. Editör Yardımcısı H. Ünal Nalbantoğlu. Hacettepe Üniversitesi yayını Ankara, 1975.
- 2- Economic Relations Between Turkey and the EEC. Okan H. Aktan'la birlikte. Hacettepe Institute for Economic and Social Research on Turkey and Middle East. Ankara 1977.
- 3- Social and Economic History of Turkey. (1071-1920).. Papers presented to The First International Congress on Turkey's Social and Economic History. Halil İnalçık ile birlikte. Meteksan Press, Ankara 1980.

MAKALELER

- 1- "Bir İktisadi Siyaset Peşinde" (In Search of An Economic Policy) Türkçe ve İngilizce, İktisat Fakültesi Mecmuası, cilt 8, no: 1-4, 1946-47.
- 2- "Mr. Thornburg ve Türk Ekonomisi" (Mr. Thornburg on the Turkish Economy) Türkçe ve İngilizce. İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt: 9 no: 4, 1948.
- 3- "La Theorie Keynesienne et l'economie sous developpee" Economie Appliquee P.U.F. Paris 1952.
- 4- "Avrupa İktisadi İşbirliği Karşısında Türkiye " (La Turquie Devant La Cooperation Economique Europeenne) Türkçe ve Fransızca. İktisat Fakültesi Mecmuası. Cilt: 13, no: 1-4, 1951-52.
- 5- "Türkiye'de Milli Gelir Hesabı Münasebetiyle Zuhur Eden Teorik ve Pratik Meseleler" (Problemes Souleves Par Le Calcul du Revenu National En Tur-

que) Türkçe ve Fransızca. İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt: 16 no: 1-4, 1954-55.

- 6- "Türk Dış Ticareti Hakkında" İstanbul Ticaret Odasına sunulan rapor. mimeo 1956.
- 7- "La Theorie Des Trois Secteurs et le Development Economique" Economie Appliquee. P.U.F. Paris 1956.
- 8- "Investment-Output Relations in the Turkish Economy" Middle East Economic Papers, American University, Beirut 1957.
- 9- "Foreign Trade and Foreign Investment" Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti İstanbul 1959 mimeo.
- 10- "Present Problems of National Income Accounting in Turkey" Congress of the Association for Research on Income and Wealth'e sunulan tebliğ İstanbul 1962. mimeo.
- 11- "Karma Ekonomide Enflasyon" (Inflation in a Mixed Economy.) Türkçe ve İngilizce. "Sanayide Yatırım ve Sermaye Terakümü" (Capital Formation and Investment in Industry) içinde. Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti İstanbul 1963.
- 12- "Capital Formation in Turkey" Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, cilt: 17, no: 2, 1963
- 13- "Türkiye'de Planlamanın Doğuşu", Birinci Beş Yıllık Plan, SBF Maliye Enstitüsü Yayını Ankara 1963.
- 14- "The Concept of Etatism", Economic Journal, December 1964.
- 15- "Zirai Fiat Politikası Türk Tecrübesi" (Agricultural Price Policy (Turkish Experience)) İktisadi Kalkınmanın Zirai Cephesi (Agricultural Aspects of Economic Development.) içinde. Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti İstanbul. 1965.
- 16- "Türkiye Kalkınma Planının Felsefe ve Uygulanmasında Kamu Sektörü ile Özel Sektörün Yeri" (The Roles of the Private and the Public Sectors in the plan Philosophy and Some Notes on Plan Application) Karma Ekonomide Planlama ve Gelişme. (Planning and Growth Under Mixed Economy) içinde. Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti İstanbul, 1966.

- 17- "Development of Eastern Turkey", in "Regional Planning, Local Government, and Community Development in Turkey", Proceedings of the 8 th seminar on Housing and Planing, Publication No. 3, Ankara 1966 (Türkçe ve İngilizce)
- 18- "A Survey of Arab-Turkish Relations". Middle East Forum, Vol XLII, no. 3 Beirut 1966
- 19- "The Impact of National Economic Policy upon the Capital Market", Middle East Economic Papers, American University, Beirut 1967.
- 20- "Universities in Turkey", Minerva, Vol VI, no. 2, Winter 1968.
- 21- "The Universities and Regional Development", in "Science and Technology in Developing Countries" (ed. Zahlan and Nader), Cambridge University Press, 1968.
- 22- "Türkiye'de Tıp Sahasında Beyin Kaybı" (The Medical Brain Drain in Turkey) Türkçe ve İngilizce. Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, cilt: 1 sayı: 1 1969.
- 23- "Adaptation of Turkish Industry to the Common Market" in Publication of of the Proceedings of the Seminar on the Common Market and Turkey. İktisadi Kalkınma Vakfı yayın no. 42, İstanbul 1970.
- 24- "Principal developments in Turkey, 1920-1970" In World Survey, Turkey. Atlantic Education Trust, no. 14, February 1970, London.
- 25- "Flow of Funds and Financial Intermediaries in Turkey" Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti yayını, İstanbul, 1970.
- 26- "Türkiye'de Yeni Üniversitelerin Kurulması" .Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2 Ekim 1970.
- 27- "Establishment of New Universities in Turkey" paper Submitted to the Conference Permanente des Recteurs des Universites Europeennes. CRE Information vol. V no. 12 February 1970.
- 28- "Industrialisation en Turquie," Economie et Societe. Tome VII no. 5-6 Mai-Juin 1973.

- 29- "La Politique Economique en Turquie de 1930 a nos jours "Le Monde Diplomatique, Supplement sur la Turquie, Oct. 1973 Paris.
- 30- "Turkey's Economic Development: (1923-1973)", paper presented to the University of Chicago seminar on the occasion of the Fiftieth Anniversary of the Republic, Chicago. 1973.
- 31- "Türkiye'de Nüfus ve İktisadi Büyüme (Tarihi Perspektif ve Aktüel Durum)" Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi. Cilt: 6, sayı: 1-2 1974.
- 32- "Plan Model and the EEC" in O. Okyar and O.H.Aktan (eds.) Economic Relations Between Turkey and the EEC., Hacettepe İktisadi ve Sosyal Araştırma Enstitüsü 1977.
- 33- "Research Activities in Turkey-Their Impact on Development" Second Cento Conference of University Rectors on the Role of University Research, in Socio-Economic Development in the Cento Region, Cento, Ankara 1977.
- 34- "North-South Dialogue, Where does Turkey Stand?" Foreign Policy. Vol. VII no. 1-2 July 1978.
- 35- "Outward Orientation of Turkish Foreign Trade" Foreign Policy. Vol. VII no. 3-4 1978.
- 36- "The Mixed Economy in Turkey" in Turkey and Other Countries Experience with the Mixed Economy. İktisat Fakültesi. İstanbul 1979.
- 37- "Political Aspects of Inflation In Turkey" Boğaziçi Üniversitesinde yapılan International Seminar On Inflation'a sunulan tebliği 1979.
- 38- "The North-South Dialogue and Turkey" Nato Review. Vol. 27 No. 2, April 1979.
- 39- "Inflation and Political Democracy in Turkey" Foreign Policy. Vol. 8, no. 1-2, Ankara, July 1979.
- 40- "The Role of the State in the Economic Life of the Ottoman Empire in the 19th century" paper submitted to the Fourth International Congress of South-Eastern European Studies, held in Ankara 13-18 August 1979, mimeo.

- 41- "Reciprocal Import Restriction Reductions in Industry between Turkey and EEC" in *Die Türkei auf dem Weg in die EG*, Editor Werner Gumpel, Oldenburg 1979.
- 42- "Development Background of the Turkish Economy: (1923-1973)" in *International Journal of Middle East Studies*, Cambridge University Press, August 1979.
- 43- "Turkey's short-term and long-term economic problems" paper read at the international seminar of the European-American Institute for Security Research, September 1979, İstanbul, mimeo.
- 44- "Turkey between debt and development" paper read at the international seminar of the City University of New-York, March 1980, mimeo.
- 45- "Ottoman Economic Growth in the 16th century" in O. Okyar and H. İnalçık (eds.) *The First International Congress on Turkey's Social and Economic History*, Meteksan Press, Ankara 1980.
- 46- "The role of the state in the economic life of the Ottoman Empire", *Afro-Asian Studies*, Vol. 14, no. 2, July 1980.
- 47- "Economic Growth, Investment and Technological Change in the Ottoman Empire, 1800-1914", paper presented to the Conference of the Middle East Institute of the University of Haifa, December 1980, mimeo.
- 48- "Les Rapports franco-turcs a l'epoque d'Atatürk, Sous l'angle de la mission de Fethi Okyar comme attache militaire a Paris (1910-1912)", *La Turquie et la France a l'epoque d'Atatürk*. Association pour Le developpement des etudes Turques, Paris, 1981.
- 49- "Ekonomide kamu ve özel teşebbüsün rolü", *İkinci Türkiye İktisat Kongresi, Devlet Planlama Teşkilatı*, Yayın no, 1783 Ankara 1981.
- 50- "Atatürk's approach to the economy" *Atatürk in his hundreth year*", TÖ-BANK, Ankara 1981.
- 51- "Giriş", *Atatürk ve Cumhuriyet Dönemi Türkiye*, Türkiye Odalar Birliği, Ankara 1981 (Kitabın Atatürk and Turkey of Republican Era ismi altında İngilizce tercümesi de vardır.)

- 52- "Atatürk ve Ekonomi", TÖBANK, 100'üncü yıl kitabı, Ankara 1982.
- 53- "Atatürk'ün Ekonomik Yaklaşımı", Hacettepe Üniversitesi 100'üncü Yıl Kitabı, Ankara 1982.
- 54- "Sanayileşme politikamız hakkında düşünceler" Yeni Forum, Şubat-Mart 1982 Ankara.
- 55- "Tecrübelerin ışığında Atatürk'ün modernleşme Yaklaşımı" İstanbul İşletme Enstitüsünün, Atatürk, Devlet Adamı seminerinde okunan tebliğ, Mayıs 1982, teksir.
- 56- "A new look at the recent political, social and economic historiography of the Tanzimat" in *Economie et Societes dans l'Empire Ottoman, the Second Congress on Turkey's Social and Economic History*, CNRS, Paris, 1982.
- 57- "The recent dramatic change in the Turkish economic outlook", paper presented to the Third International Congress on Turkey's social and economic history, Princeton August 1983. mimeo.
- 58- "Griechische Verantwortlichkeiten in konflikt zwischen Griechenland und der Türkei", *Süd-Ost Europa Mitteilungen*, Nr. 2, 1983, München.
- 59- "Turkey and the IMF, A Review of Relations (1978-1982)" in *IMF Conditionality*. J. Williamson, Editor. 1983.
- 60- "Atatürk's Oquest for Modernism" in *Atatürk and the Modernization of Turkey*, Editor Jacob Landau, E.J. Brill, Leiden, Copyright by Westview Press, Boulder, 1984.
- 61- "Industrialization as an aspect of defensive modernization (Egypt and Turkey compared 1800-1850)" *Revue d'Histoire Maghrebine*, 12eme Annee, Numeros 37,38 Juin 1985, Tunis.
- 62- "Union and Progress and Democracy (1908-1914)" to be published in the volume honouring Dr. Vogel, *Süd-Ost Europa Gesellschaft*, Editor Werner Gumpel, Munich.

BATILI ANLAMDA BİR BİLİM ADAMI: OSMAN OKYAR

Doç. Dr. Erdal Türkkan (*)

1920'lerde Ali Fethi Okyar, Malta'da sürgünde iken, J.M. Keynes'in "The Economic Consequences of the Peace" adlı eserini tesadüfen elde edip okuma fırsatını bulur. Versay anlaşmasının iktisadi sonuçlarını analiz eden bu eseri çok beğenen Fethi Bey, artık bir Keynes hayranıdır. Bu eser onun iktisat bilimine olan ilgisini de artırır. Öyle ki 1924'lerde bu eseri türkçeye tercüme ederek bastırır. Böylece Osman Okyar, henüz ilkökula başlamadan önce, onun bir iktisatçı olarak yetiştirilmesi konusundaki karar da alınmış olunur.

Daha sonra olaylar hep Fethi Bey'in Keynes hayranlığını ve iktisat bilimine olan ilgisini arttıracak yönde gelişir. Osman Okyar'ın Galatasaray Lisesi'ni bitirdiği yıl, Keynes'in "Genel Teorisi"nin yayınlanması, Fethi Bey'in Londra'ya sefir tayin edilmesi, nihai kararı kolaylaştırır. Keynes'in Cambridge de ders vermesi Okyar'ı da oraya yönlendirir. O sırada Cambridge altın dönemini yaşamaktadır. Keynes dışında Harrod, bayan Robinson ve daha sonra Okyar'ın süpervizörü olacak olan Khan da Cambridge de ders vermektedir. Okyar Cambridge'de King's College'e kabul edilir. Keynes de oradadır. Okyar bir gün Keynes'e takdim edilir. Genç Okyar o sırada Keynes'den çok, onun bir rus balesini olan karısından etkilenir. Ancak Okyar çok iyi bir öğrencidir. Cambridge'i "First Class Honours" derecesi ile bitirir.

Devlet hizmetinde en yüksek kademelere kadar ulaşmış olan Fethi Bey, oğlunun Devlet memuru olmasını istemez. O, oğlunun iş hayatına atılmasını veya Üniversiteye girmesini tercih etmektedir. Buna rağmen O. Okyar 1941 yılında hariciye sınavını kazanıp Dışişlerinde çalışmaya başlar. 1943'de Fethi Bey vefa eder. Osman Okyar da askerlik için görevden ayrılır; Askerlik sırasında babasının öğütlerini yeniden sakın kayıpla düşünür ve dönüşünde, Üniversiteye girmeye karar verir.

Genç Okyar, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde Prof. Ricci'nin yanına asistan olarak girer. Ancak Okyar'ı esas yönlendirecek olan, o sırada İstanbul Üniversitesi'nde görev yapan Prof. Neumark olacaktır. Osman Okyar "Neoklasik Teoriden Keynes Teorisine" adlı doktora tezini 1947 de Neumark'ın yanında tamamlar. Neumark, onun doçentlik tezini Milli gelir konusunda yapmasını önerir. O sırada bu konuda büyük bir bilgi boşluğu vardır. Okyar, tezini geliştirmek için Cambridge'e gider. Orada "Department of Applied Economics" de ünlü istatistikçi R. Stone ile çalışır. Daha sonra 1951 de Paris'e "Institut d'Economie Appliquee" ye F. Perroux'nun yanına gider. Okyar F. Perroux'yu 1949 larda İstanbul'a yaptığı bir ziyaretten tanımaktadır. O tarihte Haydar Furgaç ile birlikte onun tercümanlığını yapmışlardır. O zamanlar bir Keynes

* Hacettepe Üniversitesi, İktisat Bölümü Öğretim Üyesi

hayranı olan F. Perroux, Osman Okyar ile ilgilenir ve onu Keynes teorisi üzerine çalışmaya teşvik eder. Okyar'ın yazdığı "La Théorie Keynésienne et Economies Sous Développées" başlıklı makale Fransa'da büyük bir ilgi uyandırır. Bu makale ile Okyar Keynes Teorisinin gelişmekte olan ülkelerde uygulanamayacağını, batıda uygulanıp iyi sonuç veren politikaların gelişmekte olan ülkelerde işsizlik yaratacağını ortaya atar. Bu makale anglosakson dünyada iyi bilinmemekle birlikte, Osman Okyar'ın iktisadi düşünce tarihine "Keynes teorisinin gelişmekte olan ülkelerde uygulanamayacağını ilk olarak ortaya atan adam" olarak geçmesini sağlar. Okyar yine Perroux'nun yanında "La Theorie de Trois Secteurs et L'Industrialisation de la Turquie" adlı makalesini yazar ve yayınlar. Bu yazı da Türkiye'nin sanayileşme stratejisini dış Dünya'ya ilk tanıtan yayınlardan birisi olarak ilgi toplar. Okyar, Milli Gelir üzerine doçentlik tezini tamamladıktan sonra, Şefik Bilkur'un İstatistik Umum Müdürlüğünde oluşturduğu Milli Gelir Etüd Gurubuna girer ve burada çalışmaya başlar. 1951 de R. Stone Türkiye ye gelir ve bu gurup ile işbirliği yapar, bu arada A. Menderes'e de bir rapor hazırlar. Okyar'ın bilim hayatında rol oynayan bir başka bilim adamı da Hollis Chenery'dir. O da 1953 lerde Türkiye'ye gelip altı ay kadar kalır ve Türkiye hakkında bir rapor hazırlar. Bu arada Okyar ve arkadaşlarına milli gelir hesapları konusunda, özellikle yatırım hesabı konusunda bilgi verir, meselenin pratik yanlarını anlatır. Böylece uzun yıllar sürecek olan bir dostluğun da temelleri atılmış olur.

Daha sonraları Okyar, çeşitli yabancı bilim adamları ile tanışır ve dostluk kurar. Tel-Aviv Üniversitesinde iktisadi gelişme hocası Z.Y. Heshlag, ilk kez 1956-57 lerde Türkiye'ye geldiğinde Okyar ile tanışır. "Turkey, The Challenge to Growth" adlı ünlü eserin yazarı da böylece Okyar'ın dostu haline gelir. Osman Okyar'ın nispeten yakın zamanda edindiği dostlar listesinde Minnesota Üniversitesi Profesörlerinden A. O. Krueger de vardır. Krueger Okyar için "Türkiye de analizlerine itimat edebileceğim iktisatçıların başında yer alır" diyor. Okyar'ın yakın zamanda edindiği dostlardan birisi de alman iktisatçısı W. Gumpel'dir. Bu yeni tanışmalarda Okyar artık bir öğrenci değil bir ustadır. Gumpel onun hakkında da şöyle diyor "Okyarı tanımak benim için bir şans olmuştur; Onunla yaptığım her konuşmada ufkumun biraz daha açıldığını hissedirim".

Osman Okyar iktisat dışında politikaya da sürekli ilgi duyar. Ancak onun liderlik isteği ile hareket ettiği söylenemez. 1958-1961 yılları arasında yaptığı Halk Partisi Araştırma Bürosu Başkanlığı ona politika yolunu açmaz. Ayrıca bir cesaret eksikliği olduğu da göze çarpar. İlk planlama müsteşarı Şinasi Orel ona iktisadi planlama dairesi başkanlığını teklif ettiğinde, kabul etmeye cesaret edemez. Gidip İsmet Paşa ile görüşüp ona danışır. İsmet Paşa da "Turhan Feyzioğlu ile görüş" der. O da bu görüşmeyi yapmaz. Böylece belki de onu ileride aktif politikaya getirecek bir yol kapanmış olur. Ancak Okyar'ın politikaya ilgisi hiçbir zaman kaybolmaz. Aslında politikacıların da Okyar'a ilgisi sürer. Ama, son anda birileri onu, kominikasyon kurmadaki kayıtsızlığından yarar-

lanarak safdışı etmeyi başarır. O. Okyar, aktif politikanın dışında kalmakla birlikte, Dış Politika Enstitüsü içinde dış politikaya, Forum Dergisi içinde iç politikaya ilgisi- ni sıcak tutup sürdürür.

Okyar'ın tarihe ve özellikle iktisat tarihine ilgisi de üzerinde durulmaya değer bir konu.

Okyar'ın tarihe yakın ilgi duymasında birkaç kişi özellikle etkili olur. Bunlardan birisi Okyar'ın askerlik arkadaşı H. İnalçık'tır. İnalçık, Ankara Üniversitesinden ayrılıp Chicago da Türk Tarihi Profesörü olur. Okyar İnalçık'ın yaptığı çalışmalardan etkilenir ve bir iktisatçının Türk İktisat tarihinin gelişmesine önemli katkılarda bulunabileceğini görür. Okyar'ın tarihe karşı ilgi duymasına yol açan kişilerden birisi de onun Galatasaray'dan arkadaşı Nuri Arlaşez'dir. Arlaşez muhafazakar bir insan olarak Okyar'ın kafasında geçmişe ilişkin yeni sorular yaratır.

Okyar'ın tarihe karşı ilgi duymasında Dünya tarihçisi A. Toynbee'nin de bir rolü olur. 1949 da İsmet Paşa Reisicumhur iken Adnan Adıvar, Arnold Toynbee'yi Türkiye'ye davet eder. Toynbee 15 gün Türkiye'yi gezer. Okyar da kendisine refakat eder. Okyar, bu zatın bir Yunan medeniyeti hocası ve hayranı iken, bir gazetenin muhabiri olarak geldiği Türkiye'de insanları tanıdıktan sonra nasıl bir Türk sempatzanı haline geldiğini öğrenerek, tarihin ve insan ilişkilerinin ülkelerin hayatında ne denli önemli bir rol oynadığını görür ve giderek tarih araştırmalarına ilgisini/arttırır. Bunun için de Hacettepe Üniversitesinde bir İktisat Tarihi Araştırma Birimi oluşturmaya çalışır; Ancak bütün çabalarına rağmen istediği gibi bir ekip oluşturamaz. Buna karşılık çeşitli çağdaş tarihçilerin biraraya geldiği "Comité International Pour les Etudes Prés Ottoman et Ottoman" (CIEPO) yönetim kurulu üyeliğine seçilir ve 1977-1978 de, her üç senede bir yapılmasına karar verilen Türkiye'nin İktisadi ve Sosyal Tarihi Kongresi'nin ilkinin Hacettepe'de gerçekleştirir. Böylece gerek islam dünyasından ve gerekse batıdan çeşitli tarihçilerle tanışır. (Prof. R. Mantran, Madame I. Melikoff, Jean-Louis Bacqué Grammont, P. Dumont, A. Celil, Prof. Temimi, Jacop Lendau, G. Hazai, B. Lewis, H.G. Majer gibi).

Osman Okyar'ı tanıyanların onun üzerinde en kolay anlaştıkları konu, şüphesiz onun bilim adamı kişiliğidir. Okyar'ı yakından tanıyanlar arasında onun Türkiye'nin yetiştirdiği en iyi iktisatçılardan birisi olduğunu söyleyenler çoğunluktadır. Bazı meslektaşlarına göre ise "Osman Okyar dış Dünya'da Türkiye'den daha iyi tanınmaktadır". Osman Okyar'ın batılı anlamda bir bilim adamı olduğu ve batılı anlamda bir bilim adamı olmanın gerektirdiği tüm özelliklere sahip olduğu konusunda ise adeta bir görüş birliği vardır.

Osman Okyar herşeyden önce sosyal bilimlere ve özellikle iktisat bilimine büyük

ilgi duyan bir bilim adamıdır. Okyar'ı yakından tanıyanlar onun ne kadar iyi bir okuyucu olduğunu çok iyi bilirler. Okyar teorik kitaplar arasına sıkışmış kalmış bir bilim adamı da değildir. O hem ilgi alanına giren teorik konuları, hem de günlük olaylardaki gelişmeleri her türlü haber kaynağından (yerli ve yabancı kitap, dergi, gazete, radyo dahil) sürekli olarak ve yakından takip eder.

Osman Okyar çok okuduğu kadar çok yazan bir bilim adamıdır. Yazmak onun hayatında adeta günlük fizyolojik ihtiyaçlar kadar önemli ve vazgeçilmez yeri olan bir husustur. Onun tezgahında her an en az bir makale bulunur:

Osman Okyar iktisat bilimine ve genel olarak sosyal bilimlere çok çeşitli katkılarda bulunmuştur. Ne varki onun katkıları daha çok yabancı meslekdaşları tarafından farkedilmiştir. Ancak bir bütün olarak Osman Okyar'ın iktisat bilimine yaptığı katkılar henüz tam olarak tespit edilmiş ve değerlendirilmiş değildir.

Genellikle Osman Okyar'ın her makalesi bir konuya belli ve yeni bir bakış açısı getiren, o zamana kadar vurgulanmamış veya kimsenin üzerinde durmadığı bir noktayı ortaya koyan yazılardır. Ne yazık ki O, bilimsel katkılarını esas itibarıyla makaleler çerçevesinde yapmıştır. Bu durum onun katkılarının bir bütün olarak değerlendirilmesini güçleştirmektedir. Ancak O. Okyar'ın hangi makalesi okunursa okunsun onun eşsiz bir analiz gücüne sahip olduğu derhal farkedilecektir.

O. Okyar, sadece çok okuyan değil dikkatli okuyan bir bilim adamıdır. O, okuduğu her kitap veya makalenin yanına notlar yazar. Bu notlara bir göz atma fırsatını bulanlar onun ne kadar dikkatli ve alışılmamış bir okuyucu olduğunu ve konuyu ne kadar iyi kavradığını derhal görebileceklerdir.

Osman Okyar, çok dikkatli bir dinleyicidir. Her konuda fırsat buldukça bilimsel toplantılara katılarak sonuna kadar dinler. Dinlerken genellikle gözlerini kapaması onun uyuduğu hissini verebilir. Ancak onu yakından izleyenler, gözünü kapatarak dinlediği bir konferansta konuşmacıya ne kadar tutarlı ve canalıcı sorular sorduğunu gö-rerek şaşırmışlardır.

Osman Okyar, usta bir eleştiricidir. O gerek dinlediği, gerek okuduğu şeyler hakkında kanaatını bildirmeye büyük bir önem verir. Yaptığı eleştiriler hem çok tutarlı hem de yapıcı niteliktedir.

Osman Okyar, ufku çok geniş bir iktisatçıdır. O ufkunu genişletmeye her zaman önem vermiştir. Okyar sosyal bilimlerde uzmanlıktan çok ufuk genişliğine önem verir.

Okyar bilimsel alanda gurup çalışmasına daima önem vermiştir. Okyar, bir "ekip"

oluşturmak için çok çaba sarfetmiş ve bunun için kendisine düşen görevleri fazlasıyla yapmıştır.

Osman Okyar Üniversitenin her idari kademesinde görev yapmıştır. Onun en uzun süren idari görevi kurucusu olduğu H. Ü. Ekonomi bölümü başkanlığı olmuştur. O. Okyar'ın yönetici kişiliği konusunda onu tanıyanların söyledikleri bazı hususlar birbiriyle çelişkili hatta taban tabana zıt olabilir. Ancak onun bazı özellikleri üzerinde yaygın bir görüş birliği mevcuttur. İlk olarak Osman Okyar çok demokratik bir yöneticidir. O kadar ki o tamamen kendi yetki alanında olan konularda bile arkadaşlarının fikirlerini sormaktan ve kendi istemediği bazı kararları almaktan çekinmemiştir. Okyar'ın bölüm yönetiminde en göze batan hususlardan birisi sık sık yapılan bölüm toplantıları olmuştur. Bu bölüm toplantılarında öğrenci dilekçelerinden bölüme alınacak elemanlara kadar herşey tartışılmıştır.

Okyar, liberal bir yöneticidir. Kendi görüşlerini paylaşmayan insanlarla bir ekip halinde çalışmış, kadrosuna her görüş ve eğilimde insanı belli bir yeteneğe sahip olması şartıyla almıştır. Kendi görüşünden farklı görüşteki arkadaşlara önemli sorumluluklar vermiş, daima bütünleştirici bir anlayışla hareket etmiştir. O. Okyar hiçbir zaman klasik anlamda bir bürokrat gibi hareket etmemiştir. O, bölümü daima akademik bir espri içinde yönetmeye çalışmıştır. Onun yönetiminde akademik sorunlara ağırlık verilmiş, bölüm ders programları haftalarca tartışılmış, sık sık ve sürekli olarak "staff" seminerler yapılmıştır. Ancak o hiçbir zaman kimsenin devam durumuna ilgi duymamış bölüm tavanının akmasını da kendisine sorun etmemiştir. O, bölümü teşkil eden akademik kadronun kendi kendisini yönlendirecek sorumluluğa sahip olduğu varsayımı ve anlayışıyla hareket etmiştir.

Okyar hiçbir zaman formalist olmamış, yasaların getirdiği sınırları akıl ve mantık doğrultusunda esnek bir biçimde algılamıştır. İdari kararlarında da daima esnek davranmış, hiçbir kararında körü körüne inat etmemiştir. Osman Okyar'ın zaman zaman sert ve kırıcı hareketiyle karşılaşmış olanların sayısı az değildir. Okyar'ın sert ve kırıcı hareketleri onun insanlar ile kominikasyona girmede, onları anlama ve kendisini anlatmada çektiği zorluğun bir yansıması olmuştur. Her halde Okyar'ın bu yönleri "yönetilen" olarak onun karşısına çıkanların anlamakta zorluk çektikleri bir husustur. Osman Okyar, daha çok batılı yönetici tipine yakın, yönettiği insanları kendisiyle eşit sayma temayülü olan bir yöneticidir. Onun bu özelliğinden kaynaklanan davranışlar bazılarınca ilgisizlik bazılarınca da istikrarsızlık, olarak nitelendirilmiştir.

Bir hoca olarak O. Okyar hakkında söylenen şeyler genellikle birbirini tamamlar ve teyit eder niteliktedir. Öğrencilerine göre Okyar, herşeyden önce konusuna hakim bir hocadır. Onun ders anlatışında alışılmamış bir analitik çerçeve ve derinlik vardır. Yine öğrencilerine göre Okyar derslerini yavaş ve monoton bir ses tonuyla anlatır. Bu nedenle

onu derste takip etmek zordur. O hiçbir zaman dersini ilginç hale getirmek veya öğren-
cinin ilgisini çekmek için özel bir gayret sarfetmez. Öğrenciler başarılı olabilmek için
mutlaka iyi not tutmak zorundadırlar. Okyar genellikle tahlil gerektiren sorular sorar,
Öğrencilere göre Okyar'ın yaptığı sınav sorularının tahmini de çok güçtür. Nihayet Ok-
yar cesur ve kuru güdültüye pabuç bırakmayan bir hoca olarak tanınmaktadır. Öğrenci
hareketlerinin en yoğun zamanlarında o, dersi kesmek için gelen militanları kovarak
derslerini oldukça düzenli bir biçimde sürdürebilen nadir hocalardandır.

Bir arkadaş olarak Osman Okyar'ı bu Dünya'nın tüm güzelliklerini seven ve onlar-
dan yararlanmayı bilen bir insan olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Okyar iyi bir
sporçudur. Yakın zamanlarda ayağını kırıncaya kadar hiç aksatmadan her mevsimde
kayağını yapmıştır, Okyar iyi bir tenis oyuncusudur. Bunun ötesinde Okyar dansetmeyi,
içki içmeyi, yemek ve sohbeti, güzel hanımları seven bir insandır. Nihayet birç oyna-
mak Osman Okyar'ın sürekli tutkularından birisidir. Okyar'ın bilimsel toplantı ve kongre
ve özellikle yurtdışı toplantılara katılımı da basit akademik gereklerin ötesinde onun
adeta bir zevkidir.

Okyar çok alçak gönüllü bir insandır. O, hiç kimse karşısında üstünlük taslamak
ihtiyacını duymamış, kimseyi ezme istememiştir. O, kişilik sahibi herkesle eşit ilişkiye
girmeyi amaçlamıştır.

Okyar'ın bir diğer özelliği de utangaçlıktır. Tüm rahat görünümüne rağmen Ok-
yar'ın çok utangaç bir mizacı vardır. Ancak o bu utangaç mizaca karşı devamlı bir mü-
cadele halindedir.

Okyar'ın bir diğer kişisel özelliği de endiferansıdır. Aslında onun bu endiferansı
utangaçlığına karşı bir tepki davranış olarak değerlendirilebilir.

Okyar giyimine kuşamına dikkat etmiyen bir kişidir. Onun kazağının üzerine kra-
vatını çıkarması, gömleğinin kısa kollarını aşan fanilalar giymesi vb. gibi çevresindekileri
şaşırtır.

Okyar uzakta olan dostlarıyla sürekli kominikasyon halinde olan bir kişidir. Okyar
çok mektup alan ve çok mektup yazan bir insandır. Mektuplarında da formalizmden
uzak sade ve doğal bir üslup kullanır.

Tüm bu yazılanlar Okyar hakkında toplanılmış bölük pörçük gözlemler ve düşün-
celerdir.

O. Okyar biyografisinden de anlaşılacağı gibi çok çeşitli görevlerde bulunmuş, çok çeşitli ülkelerde yaşamış, dopdolu bir bilimsel yaşamı, dopdolu bir idari yaşamı nihayet uzun sağlıklı ve çok boyutlu bir kişisel yaşamı olan bir insandır.

Osman Okyar bugün emekli bir bilim adamıdır. Ancak bu onun bilim dünyasından kopmasını ifade etmemektedir. Okyar bugün de makaleler yazmaya, bilimsel toplantılara katılmaya, ders vermeye devam etmektedir. Kısaca Okyar bir yorgun savaşçı değildir. Bu nedenle bilim dünyası ve arkadaşları ondan herşeyden önce şimdiye kadar yaptığı çalışmaları bütünleştirip kitaplarda toplamasını ve daha nice yıllar her cephede sosyal bilimlere katkıda bulunmasını beklemektedir.

